

Komentari na Izveštaj o analizi veleprodajnog tržišta lokalnog pristupa elementima mreže koji se pruža na fiksnoj lokaciji

Telenor se zahvaljuje na mogućnosti da iznese svoje mišljenje u okviru javnih konsultacija i želimo da pohvalimo uloženi rad i želju Agencije da tržište lokalnog pristupa elementima mreže učini konkurentnim i profitabilnim kako za operatora sa značajnom tržišnom snagom na polju kablovske kanalizacije i „dark fibre“-a tako i za sve alternativne operatore.

Na osnovu rezultata koje je pokazala analiza veleprodajnog tržišta lokalnog pristupa elementima mreže koji se pruža na fiksnoj lokaciji za period 2014-2016 godine, smatramo opravdanim konstataciju Agencije da se „Telekom Srbija“ opet proglasi operatorom sa značajnom tržišnom snagom (ZTS operator) na ovom relevantnom tržištu, kao i odredi obaveza objavljivanja podataka u formi standardnih ponuda za pružanje usluga na relevantnom tržištu.

Smatramo da je Agencija u početnim pretpostavkama analize tržišta izostavila osnovni/početni podatak regulacije tržišta pristupa elementima mreže i pripadajućim sredstvima koji bi ukazao na koji način je Agencija od 2011. godine od kada je Telekom Srbija proglasila za ZTS operatorom svojim analizama relevantnog tržišta uticala na samo tržište, i to:

- *podatak o metrima iznajmljene kablovske kanalizacije alternativnim operatorima od strane Telekoma Srbija od ukupno metara kablovske kanalizacije koje je u vlasništvu ZTS operatora.*

Na ovaj način Agencija bi ukazala alternativnim operatorima i svim zainteresovanim stranama, da je proces analize koju je sprovodila bio ili delotvoran i pravog smera ili bi ukazalo da je potrebno menjati način analize u cilju implementacije pristupa elementima mreže i pripadajućim sredstvima Telekom Srbija, poznavajući izazove koji su se javljali i javljaju se kao otpor liberalizaciji ovog tržišta u praksi već 6 godina.

Naime prehodne dve analize predmetnog tržišta su alternativnim operatorima donosile novu standardnu ponudu od strane Telekoma Srbija sa jako malom mogućnošću da utiču na njenu strukturu koje bi rezultirale adekvatnim promenama samom tržištu. Pri pokušaju alternativnih operatora da izmene Standardnu ponudu, Agencija je u prošlosti zauzela stavove koje iznosi Telekom Srbija i Standardna ponuda bi neizmenjena stupila na snagu.

Imajući u vidu navedeno, Telenor predlaže da predmet analize tržišta treba da budu i elementi koje su se do sada u praksi pokazali kao barijera za razvoj konkurentnosti tržišta pristupa elementima mreže i pripadajućih sredstava. Tačnije, Agencija bi trebala kroz predmetnu analizu da obuhvati/definiše ključne elemente u vezi pristupa elementima mreže, i to:

- Uvođenje cevi malog prečnika za kablovsku kanalizaciju,
- Slobodni prostor u kablovskoj kanalizaciji,
- Cena zakupa kablovske kanalizacije i zakupa „dark fiber“-a,

Takođe, neophodno je osigurati da se kroz definisanje ovih po Telenoru ključnih elemenata, ne ostavi mogućnost ZTS operatoru da sam definiše i postavlja određene procese koji su se do sada pokazali jako neuspešni po operatore korisnike kablovske kanalizacije Telekoma Srbija.

1. Definicija pojmova

- Mikro cevi 3mm do 16mm

Naredna analiza predmetnog tržišta može očekivati 2020. godine što implicira da će se buduća standardna ponuda Telekoma Srbije primenjivati do 2020. godine. Stoga, smatramo da bi Agencija trebalo da u predmetnoj analizi tržišta uvede i sve tržišno raspoložive cevi različitih spoljnih prečnika (mm) i da ne dozvoli ograničavanje ponude Telekoma Srbija na samo cevi prečnika 20 mm i 40 mm. S tim u vezi Telenor predlaže da Agencija kao primer preuzme rešenje iz Republike Hrvatske u kojem analiza istog tržišta u Republici Hrvatskoj, prepoznaje pojam mikro cevi od 3mm do 16mm kroz tačku Definicije korišćenih pojmova.

Predlog definicije:

- **Mikro cevi** su cevi spoljnog prečnika *od 3mm do 16 mm*
- Slobodan prostor u cevima kablovske kanalizacija

Kao što je RATEL upoznat, iskustvo Telenora u procesu potraživanja kablovske kanalizacije od Telekoma Srbija u preko 95% slučajeva se završavao neuspešno. Razlog tome je nepostojanja slobodnih kapaciteta u kablovskoj TK kanalizaciji koji se mogu dati na raspolaganje, odnosno pod zakup drugim operatorima. Stoga, Telenor smatra da je potrebno kroz tačku Definicije korišćenih pojmova definisati i slobodni prostor u cevima kablovske kanalizacije i daje sledeći predlog:

- **Slobodan prostor** u cevima kablovske kanalizacije podrazumeva prostor koji nije zauzet kablom ili prostor koji je zauzet kablom, *a koji nije u funkciji duže od 120 dana (u daljem tekstu: neiskorišćen kabl)*, pod uslovom da navedeni prostor nije predviđen kao **neophodni servisni prostor** za potrebe održavanja postojećih kapaciteta, i koji je moguće iskoristiti za uvlačenje elektronskih komunikacionih kablova (optičkih ili bakarnih kablova). Ako Operator korisnik nije koristio (imao u funkciji) kabl duže od 120 dana, Telekom Srbija će otkazati ugovor o zakupu za predmetnu trasu (kabl), a kabl će dobiti status "neiskorišćen kabl";

sa definisanjem neophodnog servisnog procesa na sledeći način:

- **Neophodni servisni prostor** je servisni prostor koji je neophodan za održavanje postojećih kapaciteta i koji mora biti dovoljan za uvlačenje kabla najvećeg prečnika korišćenog na razmatranom delu kablovske kanalizacije.

Ukoliko Agencija ostavi navedenu definiciju slobodnog prostora u tački 6.1. Izveštaja analize ostavlja se mogućnost slobodnog definisanja volumena slobodnog prostora neophodnog za investiciju (na primer, slobodni prostor = prostor koji je neophodan za potrebe održavanja odnosno realizaciju planiranih investicija).

- Cena zakupa kablovske kanalizacije i zakupa „dark fiber“-a

Telenor predlaže da cene zakupa kablovske kanalizacije po cevima od 3mm-16mm, 20mm i 40mm, kao i cena „dark fiber“-a moraju biti tržišno dokazive, tačnije obrazložive na osnovu benchmarking-a uporedivih telekomuniakcinskih tržišta.

U prethodnom postupku izmena Standardne ponude, Telenor je dostavljao benchmark cena iznajmljivanja kablovske kanalizacije u regionu. U tom postupku, RATEL je izabrao cene koje je Telekom Srbija predložio na osnovu troškovnog modela. Ovom prilikom vam ponovo ukazujemo da su navedene cene bila iznad prosečnih cena iznajmljivanja kablovske kanalizacije u regionu. Imajući u vidu da ovaj element analize može postati izazovni element Standardne ponude u samoj primeni.

U pogledu cena dugoročnog iznajmljivanja dark fiber-a, Telenor predlaže da RATEL takođe odredi cenu na osnovu benchmarking-a koji bi sproveo na tržištu Republike Srbije. Cena dugoročnog iznajmljivanja dark fiber-a definisana odlukom RATEL-a br. 1-kab-031-946/10-6 od 4. juna 2010. godine daleko viša u odnosu na cenu koja je tržišno konkurentna u okvirima Republike Srbije koji se nalazi u ponudi domaćim i stranim operatorima.

Zaključujemo da regulacija u ovoj oblasti iako je postojala primena iste je bila veoma ograničena usled nedostatka precizno definisanih obaveza Telekoma Srbije koji su ostavljali mogućnost da operator sa značajnom tržišnom snagom odbija pristup kanalizaciji za više od 95% zahteva Telenora u konkretnom slučaju.

Imajući u vidu, da se Standardna ponuda koja će proizići iz ove analize tržišta, potencijalno može primenjivati do 2020. godine, na osnovu iskustva u regulaciji tržišta elektronskih komunikacija u Republici Srbiji, molimo Agenciju da razmotri predloge Telenora u cilju implementacije liberalizacije ovog tržišta, što će se značajno odraziti na kvalitet i cenu mreže i usluge koju Telenor nudi svojim krajnim korisnicima u Srbiji.

Beograd, 5.3.2018.godine

Srdačno,

Telenor d.o.o.